

Canan Şenöz-Ayata
İstanbul Üniversitesi
Alman Dili ve Edebiyatı

**İstanbul ve St. Petersburg Arasında
Bilimsel Köprü
St. Petersburg Ekonomi ve Finans
Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı
Bölümü'nde Bilimsel Etkinlikler ve
Kültürel İzlenimler**

İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1942 yılında İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'dan Türkiye'ye gelen Prof. Erich Auerbach ve Leo Spitzer tarafından kurulmuştur. Türkiye'de alanındaki en köklü bölümlerden biridir. Almanya ve Almanca konuşulan ülkelerle sıkı ilişkiler geliştirmiş olan Anabilim Dalı'nın yedi Alman ve bir İsviçre Üniversitesi olmak üzere karşılıklı değişimin aktif olarak yapıldığı sekiz Erasmus anlaşması bulunmaktadır. Ana dili Almanca olan ülkelerin yanı sıra yurt dışındaki Almanca ile ilgili bölümlerle bilimsel işbirlikleri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu kapsamda St. Petersburg Ekonomi ve Finans Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanı Prof. Dr. Valeria Tscherniavskaia'nın daveti üzerine konferans vermek, proje ve bilimsel işbirliği görüşmelerinde bulunmak üzere 26.05 - 02.06.2012 tarihleri arasında Rusya'nın St. Petersburg şehrine gittim. Prof. Dr. Valeria Tscherniavskaia ile tanışıklığım, Alman Dili ve Edebiyatı alanında IVG (Internationale Vereinigung für Germanistik) tarafından 30.07 - 07.08.2010 tarihleri arasında Polonya'nın Varşova kentinde düzenlenen "Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit" kongresindeki "Germanistische Textlinguistik" başlıklı oturuma katılımımıza dayanmaktadır (bkz. Şenöz-Ayata 2011: 105-108). Türk ve Rus dilbilimciler olarak çalışma alanlarımız, Almanca bilimsel metinleri kendi dilimiz ve kültürümüzdeki bilimsel metinlerle karşılaştırmak olduğu için kültürlerarası ve dillerarası karşılaştırmalı araştırmalar konusunda Almanca'yı ortak çıkış noktası olarak alarak birlikte çalışabileceğimizi bu kongre

esnasında konuşmuştuk. Bu kongrenin ardından yayınlarımızı birbirimize gönderdik. 2010 yılının Ağustos ayından itibaren sürekli iletişim içinde bulunduk. Bilimsel konferans vermek, proje ve ortaklık sözleşmesi için İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri birimine yaptığım B.Y.P. projesi başvurusunun kabul edilmesiyle St. Petersburg Üniversitesi'ne gitme olanağını elde ettim. Rusya'da üniversitede Alman Dili ve Edebiyatı alanında şu bilimsel etkinlikleri gerçekleştirdim:

28 Mayıs 2012 tarihinde saat 10.00 - 11.30 arasında Türkiye'deki üniversite sayısını, bunların ne kadarının özel, ne kadarının devlet üniversitesi olduğunu, İstanbul'da kaç tane devlet ve özel üniversite bulunduğu gösteren genel bilgilerle birlikte özelden İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi ve Alman Dili Edebiyatı Dalı'nın tarihçesini, gelişimi ve bilimsel faaliyetleri tanıtan fotoğraflarla destekli bir sunum gerçekleştirdim. Bu sunuma öğrenciler ve bölümdeki tüm öğretim üyeleri katıldı. Sunumun ardından İstanbul Üniversitesi'ne ve Alman Dili ve Edebiyatı bölümüne yönelik birçok soruyla birlikte Türkiye hakkında çeşitli sorular geldi. Rus öğrenciler, Türkiye'de Alman dili mezunlarının iş bulma olanakları, Türkiye'de üniversitede Rusça öğretiminin yaygınlık düzeyi ve Rusçaya ne kadar gereksinim olduğu hakkında sorular yönelttiler. 1933 yılında yapılan üniversite reformu, medreselerin ve Darülfunun'un kapatılarak modern anlamda üniversite eğitime geçiş konusu öğrencilerin merak ettikleri bir başka alan oldu. Sunumla ilgili soruların dışında Türkiye ile ilgili konuşulan konularda edebiyat alanında Orhan Pamuk hakkında birçok soru sorulması dikkat çekiciydi. Orhan Pamuk'un hemen her romanının Almancaya, bazı romanlarının da Rusçaya çevrilmiş olması, öğrencilerin Nobel ödüllü bu çağdaş Türk yazarını okuma olanağını sağlamıştı.

Öğretim üyeleriyle ise çalışma alanlarımız hakkında görüş alışverişinde bulunduk. St. Petersburg Ekonomi ve Finans Üniversitesi 1930 yılında, Bolşevik Devriminden onüç yıl sonra ülkenin ekonomi politikalarını belirlemek ve geliştirmek amacıyla kurulmuş bir devlet üniversitesidir. Edebiyat alanında da bir fakültesi var. Bu fakülte içinde Almanca, İngilizce, Fransızca gibi dillerle birlikte İskandinav dilleri öğretiliyor. Uluslararası ekonomik ilişkilerde farklı dilleri bilmenin önemi göz önünde bulundurulduğunda Ekonomi Üniversitesi'nde dillere yönelik bölümlerin yer alması gayet anlaşılır bir durum alıyor. Dolayısıyla bu üniversitedeki Alman Dili

ve Edebiyatı Bölümü geleneksel Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerinden farklılık gösteriyor. Edebiyat derslerinin sayısı azınlıktayken dilbilim, medya ve çeviri alanındaki derslere ağırlık verilmiş. Bunun dışında yabancı dil olarak Almanca öğretimine yönelik bir (DaF) bölümü de bulunuyor. Alman Dili Öğretimi bölümünde uzmanlık dili olarak İktisat Almancasına (Wirtschaftsdeutsch) çok önem veriliyor. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda edebiyat alanındaki derslerin yanı sıra, İktisat Almancası, Medya Semineri ve Edebiyat Çevirisi alanında oluşturulan seçmeli ders modülleriyle öğrenciler belli meslek alanlarına yönlendirildiği için bu konulardaki deneyimlerimizi St. Petersburg Üniversitesi'ndeki meslektaşlarımızla paylaştım.

Üniversitedeki diğer konferansı, 1 Haziran Cuma günü saat 11.45'te gerçekleştirdim. "Interkulturelle Differenzen im Wissenschaftsdiskurs" başlıklı bu konferansın konusu, Türkçe ve Almanca bilimsel söylemdeki kültürel farklılıklara yönelikti. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında bilimsel metinlerle ilgili gerçekleştirilen kültürlerarası karşılaştırmaları, araştırmaları ve bunlardan elde edilen önemli sonuçları ele alıp değerlendirdim. Türkçe ve Almanca için elde edilen verileri, Rusça ve Almanca bilimsel metinlerin karşılaştırmasından elde edilen sonuçlarla da karşılaştırdım. Konferansın sonunda Rus öğrencilerden, özellikle son sınıf ve master öğrencilerinden Türkçe bilimsel metinlere yönelik ilginç sorular geldi. Çünkü metin kurgusu ve biçimsel özellikler açısından sosyal bilimlerdeki Türk ve Rus bilimcilerin metinleri benzerlik sergiliyor ve Almancanın bilimsel söyleminden farklılık gösteriyor. Türkçe ve Rusçanın bilimsel söylemindeki bu benzerlikler ayrı bir bilimsel çalışmanın ve projenin araştırma konusu olabilir.

1 Haziran Cuma günü Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı başkanı Prof Dr. Valeria Tscherniavskaia ile İstanbul Üniversitesi ve St. Petersburg Ekonomi ve Finans Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümleri arasında işbirliği anlaşması yapılması konusu ayrıntılı olarak görüştük. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisinin 2014/2 sayısı için "Mehrsprachigkeit in der Wissenschaft" konulu bir dosya çıkarmayı planladık. Bununla birlikte 2015 yılında Çin'in Şangay kentinde düzenlenecek uluslararası kongre için ortak bir bilimsel alan seçip bu alandaki Almanca, Türkçe ve Rusça bilimsel metinleri karşılaştıran araştırmalar yürütüp

bunlardan elde edeceğimiz sonuçları sunacağımız bildiriler hazırlamayı düşündük. Bilimsel alanda çok dillilik “Mehrsprachigkeit in der Wissenschaft” konusunu işleyen doktora tezleri yaptırma konusunu elde aldık. Görüştüğümüz diğer bir konu da Alman medyasında Türk ve Rus imgesine yönelik söylem bilimsel karşılaştırmalar yürütmek üzerineydi.

Üniversitedeki bu etkinliklerin dışında birlikte katıldığımız yemek ve konserlerde de Rus ve Türk kültürüyle ilgili karşılıklı bilgi alışverişlerimizi, anlaşmamızı sağlayan ortak dil Almanca üzerinden yürüttük. Üniversitenin Almanca bölümü dışında Almanca ile anlaşma olanağım hiç olmadı. Genç kuşak İngilizce bildiği için şehrin tarihi yerlerini, saray ve müzelerini gezerken, restoran ve kafelerde İngilizce kullanmak durumunda kaldım. İngilizce bilmeyen yaşlı kuşakla, örneğin konakladığım üniversitenin misafirhanesinde Türkçe ve Rusça sözlük aracılığıyla anlaşmaya çalıştım. 1992 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde Rusça Bölümü açılmadan önce düzenlenen Rusça kurslarına altı ay katılmış olduğum için alfabeyle bilmem ve sözlükle anlaşmam iletişim konusunda bana çok yardımcı oldu. St. Petersburg Havaalanı’na indikten sonra yoğun olarak her yerde Kiril alfabesiyle karşılaşmam beni çok zorlamadı. Burada St. Petersburgluların yardımseverliği ve nezaketini de anmadan geçemem.

St. Petersburg’un tarihi merkezi, saray, müze ve birçok tarihi bina, kanal, park ve bahçeyle bezeli. Çar Büyük Petro kenti 200 yıl imparatorluğun başkenti yapmış ve Bolşevik Devrimi de burada doğmuştur. Kentte görülmesi gereken en önemli yerlerden biri 18. yüzyılda yapılmış barok mimariye ve mavimsi bir yeşil cepheye sahip Kışlık Saraydı. Saray günümüzde dünyanın en güzel müzelerinden biri olan Hermitaj müzesine ev sahipliği yapıyor. Eserlerin çokluğuyla tanınan Hermitaj koleksiyonu, Batı Avrupa sanat tarihinin neredeyse tamamını kapsıyor. Resimlerin yanı sıra sarayın iç mekanı da ihtişamlı yapısıyla başlı başına görülmeye değer bir güzellik taşıyor. Hermitaj kadar önemli olan diğer bir müze olan Rus müzesinde ise 12. yüzyıl dini ikonlarından başlayarak 20. yüzyıla kadar çok sayıda önemli resim sergileniyor. Şehrin içinde Kazan Katedrali, şu an din müzesi olan Aziz İsak Katedrali ve soğan kubbeli ilginç dış mimarisiyle İsa’nın Yeniden Dirilişi Kilisesi en göze çarpan yapılardan.

Roma’daki San Pietro Bazilikasından esinlenerek yapılan Kazan

Katedrali'nin kenti İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanların işgalinden koruduğuna inanılıyor. İkinci Dünya Savaşı'nda dokuz yüz gün Almanların kuşatması altında kalan kentte bir milyondan fazla kişi açlıktan hayatını kaybetmiş. Müzelerdeki tarihi eserleri korumak amacıyla tablolar trenlerle ülkenin içine taşınmış, heykeller gömülmüş. Böylece çok sayıda ki sanat eseri yok olmaktan kurtulmuş. Şehrin dışında bulunan Petro'nun yazlık sarayı da İkinci Dünya Savaşı sırasında çok hasar görse de sonradan yenilenmiş. Yazlık sarayın bulunduğu Petershof'a ise tekneyle kırk beş dakikada ulaşıyor. Fin Körfezi'ne bakan bir tepeye kurulu saray gerek iç mekanı gerekse park ve bahçeleriyle Versay Sarayı'ndan esinlenerek inşa edilmiş.

St. Petersburg'da çok sayıda tiyatro, konser salonu bulunuyor. 30 Mayıs akşamı Rus bestecileri ile Fransız ve İtalyan bestecilerin eserlerinden aryaların seslendirildiği bir konsere katıldık. Konsere gelenlerin bir kısmının elinde büyük çiçek buketleri görünce şaşırdım. Konser esnasında gözlemlediğim üzere, Rusya'da seyirciler beğendikleri sanatçılara eserlerini seslendirdikten sonra bir sevgi nişanesi olarak çiçek veriyorlar. Bu benim için kültürel açıdan değişik bir deneyim oldu.

Üniversitedeki bilimsel konferanslar, toplantılar, kültürel gezilerin yanı sıra St. Petersburg'taki Rus-Türk Kültür Merkezi'ni gezme şansım da oldu. Bu merkezden üniversitede verdiğim konferansı dinlemeye gelen bir Rus öğrenci sayesinde haberdar oldum. Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gören bu öğrenci, konferanstan sonra gelip benimle gayet güzel Türkçe konuştu. Türk-Rus Kültür Merkezi'nin gençlikle ilgili medya grubunda çalışan öğrenci bu merkez hakkında bana bilgi verdi. Ben de merkezi gezmeye gittim. Bu kültür merkezinin Yunus Emre Kültür Enstitüleri ile işbirliği içinde çalıştığını öğrendim. Rus-Kültür Merkezi'nin müdürü Adnan Öztürk ve merkezde görev yapan diğer bazı kişilerle de tanıştım. Bu Kültür Merkezinde dil kursları, müzik, ebru gibi diğer sanatlarla ilgili eğitim veriliyor. St. Petersburg'ta başta inşaat sektörü olmak üzere, çeşitli sektörlerde çok sayıda Türk iş adamının çalıştığı ve St. Petersburg Devlet Üniversitesi'nde Türk öğrencilerin okuduğu bilgisini edindim. Türkiye ve Rusya arasındaki ekonomi, eğitim ve kültür alanındaki ilişkilerin giderek arttığını ve geliştiğini gözlemledim. 2011-2012 eğitim yılında Anabilim Dalımızda ilk kez iki Rus öğrencinin öğrenim görmeye başlaması, belki

de gelişen bu ilişkilerin sonucudur diye düşünüyorum.

Sonuç olarak, St. Petersburg Ekonomi ve Finans Üniversitesi'nde verdiğim konferanslar, yaptığım proje görüşmeleri, bu üniversitenin Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile ortak çalışabileceğimizi göstermiş ve beni ortaklık anlaşması için gerekli işlemlerin yürütülmesi çalışmalarını sürdürmeye teşvik etmiştir. Kültürel ve sosyolojik açıdan da Rusya'yı tanıma olanağı elde etmem kendi alanımda bu ülkeyle birlikte çalışmanın yararını ortaya koymuş ve güzel bir bilimsel dostluk doğurmuştur. St. Petersburg'da bilimsel etkinliklerde bulunmak için bana destek veren İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'ne, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine ve Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na teşekkür ediyorum.

Kaynakça

Şenöz-Ayata, Canan (2011): "Vielheit und Einheit der Germanistik weltweit- XII. Kongress der Internationalen Vereinigung für Germanistik (IVG)". *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* 25, S. 105-108.